

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Julkisen hallinnon automatisointi ja lainsäädäntö

ANTTI HELIN, NEUVOTTELEVA VIRKAMIES
TIEDON LAADUN YHTEISTYÖVERKOSTO
23.5.2023

Automatisoinnin kannalta keskeistä sääntelyä

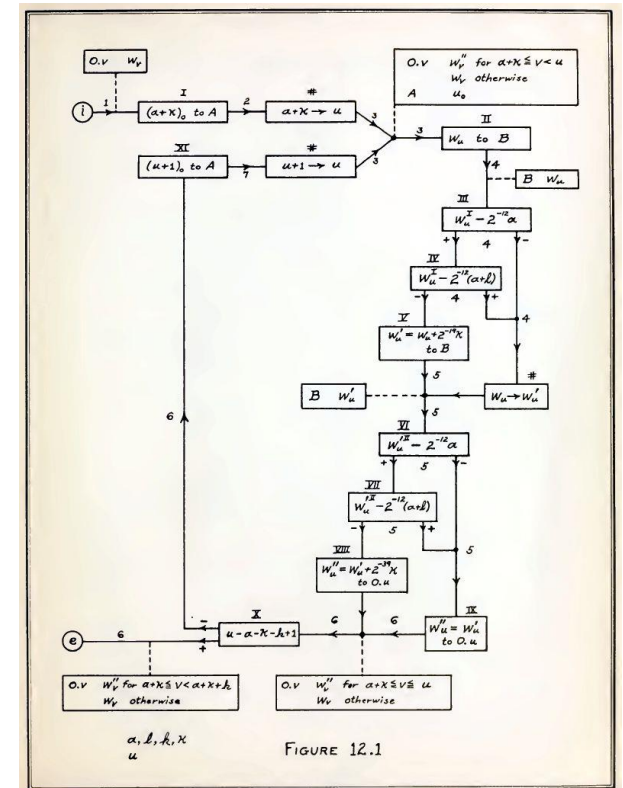
- EU:n yleinen tietosuoja-asetus (GDPR)
- Hallintolaki
- Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (TiHL)
- Laki digitaalisten palveluiden tarjoamisesta (DpL)
- EU:n tekoälyasetus (AI Act) – neuvottelut käynnissä

EU:n yleinen tietosuoja-asetus

Käsittelyn lainmukaisuus ja tarkoitus (6 artikla)	Millä perusteella viranomainen käsittelee henkilötietoja? Käytetäänkö rekisteröityjen henkilötietoja tekoälyjärjestelmän opetus- tai testausdatana?
Automatisoitujen yksittäispäätösten kielto (22 artikla)	Tekeekö viranomainen automatisoituja yksittäispäätöksiä? Onko siihen 22 artiklan mukainen salliva poikkeus, kuten se että asiasta on säädetty lailla asianmukaisine suojatoimineen?
Käsittelyn läpinäkyvyys (12–14 artikla, 30 artikla)	Onko automaattinen päätöksenteko riittävän läpinäkyvää ja kerrotaanko siitä rekisteröidyille selkeästi ja oikea-aikaisesti?
Tietojen oikaiseminen ja poistaminen (16–17 artikla)	Voiko rekisteröity saada tietonsa poistetuksi, jos ne ovat mukana tekoälymallin opetusdatassa? Voiko rekisteröity pyytää virheellisen tiedon korjaamista?
Käsittelyn turvallisuus (25 ja 32 artikla)	Onko tekoälyllä tapahtuva henkilötietojen käsittely riittävän turvallista? Noudatetaanko toiminnassa sisäänrakennetun tietosuojan periaatetta?

Hallintolaki

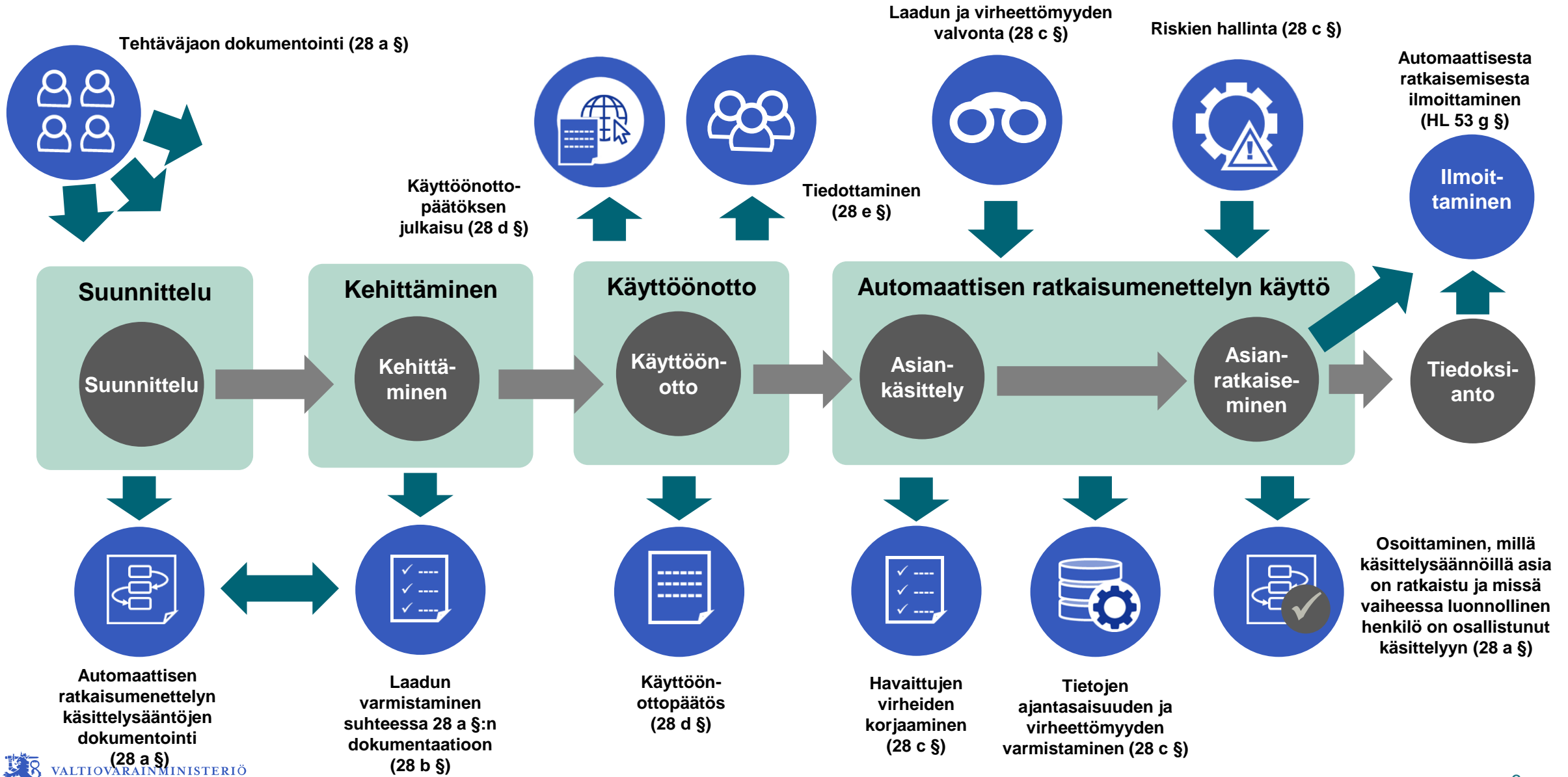
- Yleisen hallintomenettelyn sääntelyn lisäksi 8 b luku automaattisesta ratkaisemisesta (voimaan 1.5.2023). Tarkoituksena sallia GDPR:n 22 artiklan mukaisesti automatisoidut yksittäispäätökset hallintoasian päättävän ratkaisun eli hallintopäätöksen osalta.
 - Ratkaisun on perustuttava ennalta laadittuihin käsittelysääntöihin
 - Käsittelysäännöt on laadittava sovellettavan lain perusteella
 - Ratkaisuun ei saa sisältyä tapauskohtaista harkintaa
 - Asianosaiselle on kerrottava, että ratkaisu on tehty automaattisesti
 - Asianosaisen on voitava hakea päätökseen muutosta maksutta
- Asiankäsittelyn muiden vaiheiden automatisoinnista (esim. vireillepano, tiedoksianto) ei ole omaa menettelysääntelyä

Tiedonhallintalaki

- Tiedonhallintalain yleinen sääntely tiedonhallinnasta, tietoturvallisuudesta ja muutosvaikutusten arvioinnista (mm. 5 §, 13 §, 15 §, 17 §)
- Tiedonhallintalain 6 a luvussa (voimaan 1.5.2023) säädetään menettelyistä ja velvollisuuksista, kun automaattinen ratkaisumenettely otetaan käyttöön
 - Sääntely koskee viranomaisen menettelyä, ei tietojärjestelmän kehittämistä
 - Sääntelyllä varmistetaan virkavastuun kohdistuminen, läpinäkyvyys ja asiankäsittelyn lainmukaisuus
 - Tiedonhallintalautakunta valmistelee suositusta luvun soveltamisesta

Tiedonhallintalain 6 a luku

Digipalvelulaki

- Digipalvelulain yleinen sääntely digitaalisten palveluiden tarjoamisesta hallinnon asiakkaille
- Uusi 6 a § (voimaan 1.5.2023) keskustelevan palveluautomaation (chatbotin) käyttämisestä antamaan neuvontaa hallinnon asiakkaalle
 - Varmistettava ennalta neuvonnan tietosisällön asianmukaisuus
 - Varmistettava hyvä kielenkäyttö ja seurattava neuvonnan laatua
 - Neuvottavalle on kerrottava, että hän keskustelee palveluautomaation kanssa
 - Neuvottavan pitää voida tallentaa viestienvaihto

EU:n tekoälyasetuksen tilanne

- [Komission aloite COM/2021/206 final huhtikuussa 2021](#)
- [Ministerineuvoston yleisnäkemyks joulukuussa 2022](#)
- Parlamentin kanta valmistumassa kesäkuussa 2023
- Yhteensovitetut säännöt tekoälyn kehittämisestä ja käyttämisestä EU:n sisämarkkinoilla
- Tuoteturvallisuusäntelyn pohjalle kirjoitettu säädös, joka kuitenkin tavoittelee hengen ja terveyden turvaamisen lisäksi perusoikeuksien ja demokratian turvaamista
- Neuvotteluiden aikana generatiivisten AI-järjestelmien popularisoituminen (ChatGPT, Midjourney, jne.)

Tekoälyasetuksen rakenne

I osasto: Yleiset säännökset	Artikla 1–4
II osasto: Kielletyt tekoälyyn liittyvät käytännöt	Artikla 5
III osasto: Korkeariskiset tekoälyjärjestelmät	Artikla 6–51
IV osasto: Tiettyjä tekoälyjärjestelmiä koskevat läpinäkyvyysvelvoitteet	Artikla 52
V osasto: Innovointia tukevat toimenpiteet	Artikla 53–55
VI osasto: Hallinnointi	Artikla 56–59
VII osasto: Erillisiä suuririskisiä tekoälyjärjestelmiä koskeva EU:n tietokanta	Artikla 60
VIII osasto: Markkinoille saattamisen jälkeinen seuranta, tietojen jakaminen, markkinavalvonta	Artikla 61–68
IX osasto: Käytännösäännöt	Artikla 69
X osasto: Luottamuksellisuus ja seuraamukset	Artikla 70–72
XI osasto: Säädösvallan siirto ja komiteamenettely	Artikla 73-85
Liitteet	Liite I–IX

Kielletyt tekoälyn
käyttötarkoitukset

Korkean riskin
tekoälyjärjestelmät -
kohdistuu useita
velvoitteita

Yleiskäyttöiset tekoälyjärjestelmät ja
perustamallit - kohdistuu tiettyjä
velvoitteita

Tietyt tekoälyjärjestelmät - kohdistuu
läpinäkyvyysvelvoitteita

Kaikki muut tekoälyjärjestelmät - ei kohdistu
velvoitteita

Mitä on tekoäly?

- Valmistelun aikana useita eri määritelmiä, johtavana ehdokkaan OECD:n määritelmä:
‘artificial intelligence system’ (AI system) means software that [is developed with one or more of the techniques and approaches listed in Annex I and] can, for a given set of human-defined objectives, generate outputs such as content, predictions, recommendations, or decisions influencing the environments they interact with;
- Missä menee tekoälyn ja ei-tekoälyn välinen raja tietojärjestelmää arvioitaessa?
- Neuvotteluissa mukaan myös ”yleiskäyttöinen tekoälyjärjestelmä” (general approach AI system) ja ”perustamalli” (foundation model)

Korkeariskiset tekoälyjärjestelmät

- Järjestelmät, joiden käytöstä aiheutuu erityinen tai merkittävä riski hengelle, terveydelle, perusoikeuksille, EU:n arvoille, jne.
- Komission aloitteessa korkeariskisyys määrittyi automaattisesti käyttötarkoituksen mukaan (esim. sosiaalietuuksista päättäminen)
- Neuvosto ja parlamentti molemmat ehdottaneet ”ylimääräistä kerrosta”
 - Neuvosto: järjestelmän tuotos ei ole ”purely accessory”
 - Parlamentti: järjestelmän toimittaja tekee arvion, onko riski merkittävä
- Korkeariskisyyden määrittäminen tulee siis vielä muuttumaan neuvotteluiden aikana!

Korkeariskisiä tekoälyjärjestelmiä koskevat vaatimukset

- 9 artikla & 17 artikla: riskinhallinta ja laadunvalvonta
- 10 artikla: data ja datanhallinta
- 11 artikla: tekninen dokumentaatio
- 12 artikla: tietojen säilyttäminen (lokitiedot)
- 13 artikla: kehittäjän läpinäkyvyysvelvollisuudet käyttäjälle
- 14 artikla: ihmisvalvonta
- 15 artikla: tarkkuus, luotettavuus ja kyberturvallisuus

Standardeista

- Korkeariskisten järjestelmien osalta ei tarvitse tehdä vaatimustenmukaisuusarviointia, jos ne noudattavat EU:n harmonisoituja standardeja
 - Standardien mukainen kehittäminen siis keventää hallinnollista taakkaa ja vähentää oikeudellista epävarmuutta – ”Brysseli-efekti”?
- Komissio julkaisi [luonnoksen standardointipyynnöstä](#) joulukuussa 2022
- Miltä osin standardointielimet voivat arvioida esimerkiksi perusoikeusvaikutuksia?

Yhteenvettoa

Kansalliset puitteet sääntöpohjaiselle automatisoinnille

- Kansallisesti on nyt säädetty sääntöpohjaisen, 'yksinkertaisen' automatisoinnin puitteista, kun tehdään hallintopäätöksiä
 - Hallintoasian luonteeseen liittyvä, pohjimmiltaan juridinen harkinta on tehtävä ensin
 - Automaattisen ratkaisumenettelyn ja palveluautomaation käyttöön liittyvät menettelylliset vaatimukset ja velvoitteet seuraavat juridista harkintaa
- Viranomaisen toiminnalta edellytetään objektiivisuutta ja virheettömyyttä, mikä heijastuu myös tiedon laatuun ja sitä koskeviin vaatimuksiin
- Lisäksi on aina erikseen huomioitava EU:n yleinen tietosuoja-asetus

Euroopan unioni luo puitteet tekoälyn käytölle

- Sääntelyllä tavoiteltu riskiperustaisuus johtaa julkisen hallinnon kannalta siihen, että useat julkisen hallinnon toiminnot ovat 'korkeariskisiä'
- Sääntelyn ei ole tarkoitus soveltua yksinkertaiseen automaatioon, mutta tämä vaatii vielä ponnisteluja
- Tiedon laatua ja tietojärjestelmää koskevat vaatimukset koskevat nimenomaan korkean riskin järjestelmiä, eivät kaikkia järjestelmiä – mutta suurin osa vaatimuksista on joka tapauksessa tarkoituksenmukaisia
 - Standardien kautta samat periaatteet voivat ulottua kaikenlaiseen AI-kehittämiseen ympäri maailman

Luettavaa tekoälysäätelystä

- [Komission aloite COM/2021/206 final huhtikuussa 2021](#)
- [Ministerineuvoston yleisnäkemyks joulukuussa 2022](#)
- [Parlamentin alustava kanta toukokuulta 2023](#)
- **Tekoälyasetuksesta yleensä: <https://artificialintelligenceact.eu/>**
- [Tekoälyasetus eduskunnassa](#)
- [Tekoälyn käyttömahdollisuudet julkisella sektorilla](#), Sitran selvitys
- [Tekoälyn hyödyntäminen julkisessa hallinnossa ja yleissääntely](#), VM:n työryhmän selvitys

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kiitos!